

Från

Riksorganisationen Unga Synskadade
Sandsborgsvägen 44 A, 122 33 Enskede

Kontaktperson

Josefin Bergstrand, politisk sekreterare
08-39 92 87
josefin.bergstrand@ungasynskadade.se

Remissvar: Utvidgat skydd mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet - ds 2016:26

Riksorganisationen Unga Synskadade (US) har tagit del av remissen "Utvidgat skydd mot diskriminering av personer med funktionsnedsättningar - DS 2016:26". Vi vill genom detta yttrande uttrycka vårt stöd för den ändring som föreslås i remissen.

För att personer med funktionsnedsättningar ska ges förutsättningar och möjligheter till full delaktighet i samhället är det av stor vikt att svensk diskrimineringslag omfattar all typ av verksamhet. US ser därför mycket positivt på att diskrimineringskyddet utvidgas. Att från och med den 1 juli 2017 även omfatta företag som vid senaste kalenderårsskiftet hade färre än tio anställda är ett steg i rätt riktning.

I det här remissvaret har vi valt att också kommentera några av de pusselbitar vi tycker saknas. Även om den föreslagna ändringen blir verklighet fattas i våra ögon fortsatt viktiga delar för att säkerställa att personer med funktionsnedsättningar inte diskrimineras i Sverige.

Våra kommentarer tar stöd i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar, vilken Sverige ratificerade år 2009. Det innebär att gruppen ska ha rätt att inkluderas i samhällets alla delar. FN granskade hur Sverige lever upp till konventionen år 2014 och riktade då kritik mot undantagen i diskrimineringslagen samt uppmanade till skärpning utifrån artikel 5 om antidiskriminering och artikel 9 om tillgänglighet. I konventionen fastslås även rätten till information i artikel 21.

Vad är rimligt att kräva av verksamhetsutövare?

Diskrimineringslagen syftar till att undanröja hinder som skapar otillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar. Samtidigt lyfter remissen övervägande fram exempel på att åtgärder inte får kosta, inte vara tidskrävande och inte påverka verksamheten.

Givetvis har vi förståelse för att det finns skäl som försvårar möjligheterna att åtgärda otillgänglighet, så som att de ekonomiska konsekvenserna för mindre verksamheter kan bli alltför stora eller att åtgärderna i lokaler med särskilda föreskrifter behöver se annorlunda ut. Vi tycker dock att detta bör ses som synnerliga skäl och att det i övrigt är rimligt att åtgärder ska få kosta lite grann, ta lite tid och påverka verksamheten i viss mån sett till de vinster det medför. Dagens formuleringar kan ge en uppfattning av att personer med funktionsnedsättningars rättigheter, trots lagens syfte, inte likställs med andra gruppers. Det tenderar i sin tur att spilla över på verksamhetsutövares uppfattning av lagen och leder sannolikt inte till något engagemang för att undanröja diskriminering.

Kanske är det rimligt att till en början ställa högre krav på nya verksamhetsutövare för att därefter successivt öka kraven på samtliga. Genom att redan från start bygga en tillgänglig

verksamhet följer stora vinster vilket också kan leda till ökad konkurrens mellan verksamhetsutövare i ett senare skede. Däremot anser vi att det är rimligt att kräva generellt mer långtgående insatser än vad som exemplifieras i remissen. Vi tycker att alltför många undantag motiveras med skälighet som grund. Det är viktigt att fundera över hur begreppet "skälighet" används i förhållande till lagens syfte. Det kommer alltid att finnas skäl att inte åtgärda otillgänglighet sett till ekonomi, tid och påverkan på verksamheten. Frågan är snarare hur stora de skälen är ställt emot ett rättighetsperspektiv.

Flera av exemplen i remissen oroar oss. I några fall påpekas att personer med särskilda behov måste ha förvarnat en verksamhetsutövare om sitt besök för att kunna anses ha blivit diskriminerade om otillgängligheten inte undanröjts. Vi ställer oss skeptiska till denna formulering då det begränsar rörelsefriheten för personer med funktionsnedsättningar. I vissa fall, exempelvis om mycket stark allergi medför att särskild kost inte kan serveras i lokalen kan vi förstå att förvarning krävs för att verksamhetsutövaren ska hinna undanröja hinder. I övrigt anser vi dock att verksamheter bör vara såpass tillgängliga att personer med funktionsnedsättningar liksom andra ska kunna ta del av dem när de vill och utan att i god tid behöva förvarna om sitt besök.

I andra exempel påpekas att det bör finnas en återkommande eller varaktig relation mellan den enskilde och verksamhetsutövaren för att diskriminerande hinder ska kunna förväntas bli åtgärdade. Även detta ställer vi oss skeptiska till med hänvisning till att undantaget avsevärt begränsar när lagen gäller och inte. Vi ställer oss också frågan om vad som klassas som en varaktig relation och om detta är ett rimligt skäl att inte tillgängliggöra en verksamhet. Vi tror att undanröjande av hinder sällan är negativt för någon. Dessutom kan hinder som undanröjs direkt underlätta för andra med funktionsnedsättning längre fram, även om den som först uppmärksammade otillgängligheten själv inte återkommer till verksamheten.

Generellt upplever vi att remissen återger en övervägande mängd exempel på när hinder inte kan förväntas bli åtgärdade. Det kan ge en bild av att lagen tar allt för stor hänsyn till verksamhetsutövare sak och för lite till personer med funktionsnedsättning med diskrimineringsgrunden som utgångspunkt. Kanske saknas i grunden en förståelse för hur det är att leva med en funktionsnedsättning och vad som följer med det i det vardagliga livet. Vi bekymras också över konsekvensen i vad som bedöms som skäliga åtgärder sett till att bedömningen inte följer ett tydligt ramverk. Det gör lagen otydlig och frångår den trygghet och det stöd som den är avsedd att ge åt personer som dagligen blir diskriminerade till följd av sin funktionsnedsättning. Även hur skälighetsbedömningen baserad på verksamhetsutövarens storlek kan påverka personer med funktionsnedsättningar valfrihet är värt att ifrågasätta. Kommer personer i behov av ramp istället för trappa tvingas välja större aktörer till följd av att det bedöms som mer skäligt att dessa åtgärda otillgängligheten än de mindre? Eller kommer personer med synnedsättning att hänvisas till verksamheter med mer personal för att få nödvändig personlig hjälp? Även detta begränsar den delaktighet lagen syftar till att ge.

Digital otillgänglighet - ett område som helt saknas

Ett område vi saknar i diskrimineringslagen idag är den digitala otillgängligheten. Av lagens formuleringar framgår att personer med funktionsnedsättningar, liksom andra ska kunna ta del av olika tjänster och information. Här avses dock bara fysiska tjänster och information så som tidningar och restaurangmenyer.

Många av US medlemmar känner sig idag hindrade av otillgänglighet i den digitala miljön på jobbet, i skolan eller när de söker efter information. Bland annat genomförde US en enkätundersökning under sommaren 2016 kring studenter med synnedsättnings upplevelser av de digitala lärplattformar som används på högskolor och universitet. Flera av de svarande

pekar på stora svårigheter i att komma åt upplagd studielitteratur och annat material, skicka in uppgifter och att ta del av videoföreläsningar och chatfunktioner.

Samtidigt pekar många av våra medlemmar på fördelarna med digitala lösningar på tillgängliga plattformar i det vardagliga livet. Många vittnar om betydelsen av att kunna ta del av tidtabeller i kollektivtrafiken via sin smarta mobiltelefon, läsa menyer på restaurangers hemsidor eller ta del av nyheter i digitala plattformar. I ytterligare en enkät som US genomfört under 2016 har personer med synnedsättning svarat på hur deras användning av smarta telefoner som hjälpmedel i skolan ser ut. En betydande majoritet av de svarande pekar på att de har stor hjälp av smarta telefoner för att klara av och ta del av undervisningen.

En majoritet av befolkningen tillgodogör sig idag information via internetbaserade kanaler och digitala tjänster. Lika så utförs många av våra vardagliga ärenden via internet. Här kan bankärenden, vårdkontakter och myndighetsärenden nämnas som exempel. Därför är det oerhört viktigt att dessa tjänster är tillgängliga. Om inte utsätts personer med funktionsnedsättningar för en lika allvarlig form av diskriminering som om den skett i en fysisk miljö. Detta omfattas dock inte av lagen.

FN har en målsättning om universell design, både för den fysiska och digitala miljön, vilket innebär att våra miljöer ska utformas på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för alla. Därför vill vi understryka vikten av att den digitala miljön på samma sätt som den fysiska ska omfattas av diskrimineringslagen och att krav därigenom kan ställas på att digitala kanaler och tjänster ska kunna fungera som komplement till fysisk information och personlig service.

Våra slutsatser

För att kunna komma till rätta med den diskriminering som sker av personer med funktionsnedsättningar måste svensk diskrimineringslag skärpas. Vi måste ses som en lika självklar del i samhället som äldre, barn, nyanlända, kvinnor och män, vi finns i alla dessa grupper. För att våra rättigheter ska tillgodoses fullt ut fungerar det inte att segregera vår grupp från andra och hänvisa till särskilda lösningar. Lagen har en viktig funktion i detta. Därför måste den berikas med vassare tänder och större tyngd.

Med denna bakgrund föreslår Riksorganisationen Unga Synskadade:

- Att den skärpning av diskrimineringslagen som föreslås i remissen genomförs.
- Att endast synnerliga skäl ska ligga till grund för att verksamhetsutövare inte ska behöva omfattas av lagen.
- Att den digitala miljön precis som den fysiska ska omfattas av lagen och att otillgänglighet även i denna ska utgöra grund för diskriminering.

Linus Forsberg

Ordförande för Riksorganisationen Unga Synskadade